

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Riin Senkel

KEELEVIGADE ROLL
SUHTUMISE KUJUNDAMISEL
TEKSTI AUTORISSE

Bakalaureusetöö

Juhendaja dotsent Liina Lindström

TARTU 2016

Sisukord

Sissejuhatus.....	1
1. Varasemad uurimistööd hinnangute kohta keelevigadele	4
2. Materjal ja meetod	8
2.1. Materjal	8
2.2. Meetod ja katse	8
2.2.1. Katse ülesehitus.....	9
2.2.2. Katse muutujad.....	10
2.3. Valim.....	11
3. Tulemused.....	13
3.1. Müügipostitus 1.....	14
3.2. Müügipostitus 2.....	18
3.3. Müügipostitus 3.....	21
3.4. Abipalve 1	23
3.5. Abipalve 2	26
3.6. Abipalve 3	28
4. Kokkuvõte tulemustest veatüüpide alusel.....	31
Kokkuvõte.....	35
Kirjandus	38
The role of spelling errors in forming attitudes towards the author. Summary.....	40

Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö uurib õigekeelsusvigade mõju hinnangule teksti ning selle autori kohta. Autor üritab välja selgitada, kuidas mõjutab tekstide väliskuju seda, mis mulje lugejad selle põhjal enda jaoks loovad ning kuidas teksti ja autorit hindavad. Uurimistöös vaadeldakse, kuidas erinevad õigekeelsusvead kujundavad inimeste suhtumist ebakorrektsesse teksti ja selle koostajasse

Teema on analüüsimiseks oluline seetõttu, et arvutisuhtlus võimaldab internetikasutajatel oma identiteeti täielikult varjata ning paljud esmamuljet kujundavaid aspekte, mis silmast silma suhtluses on märgatavad, jäävad interneti vahendusel kättesaamatuks. Eelnevat arvesse võttes on veebikeskkonnas peaaegu et tähtsaimaks enese esitlemise viisiks tekst, mida avalikult jagatakse.

Internetil on lisaks suhtlemisvõimalustele pakkuda ka palju muud. Tänapäeval on üha rohkem populaarsust kogumas internetikaubandus. Sotsiaalmeedia on muutumas justkui virtuaalseks turuks, kus kauplemine on lihtne ja kiire. Müüjad on anonüümsed ning nende kohta leidub väga vähe isiklikku informatsiooni. Niisiis on ostjal väga keeruline hinnata nende usaldusväärsust, meeldivust või intelligentsust. Tänapäeva tihedas majanduskonkurentsisis on tekstide keelelisele korrektsusele rõhu asetamine hea võimalus muuta pakutav kaup või teenus tarbijale atraktiivseks ning luua äri positiivne kuvand.

Hinnangute kujundamine keelekasutuse kaudu on areneva internetikaubanduse ja netisuhtluse valguses muutunud väga aktuaalseks probleemiks ning on seetõttu meedias palju kõlapinda leidnud. Teemat on lahatud erinevates välismaa perioodikaväljaannetes. Näiteks võib tuua Sean Coughlani loo (Coughlan 2011) sellest, kuidas töötajate kirjaoskamatus põhjustatud õigekeelsevead avaldavad negatiivset mõju internetikaupluste veebilehtedele. Selline nähtus tekitab klientides ebakindlust firma usaldusväärsuse ja maine suhtes. Seda, milline on õigekeele roll tootemargi maine kujundamisel, on analüüsinud ka Jayson DeMers (DeMers 2014). Kõnealune artikkel

vaatleb sotsiaalmeediat kui kanalit, milles avaneb suurepärase võimalus positiivse reklaami jagamiseks, kuid samas valitseb oht ka vastupidiseks. Ortograafiaprobleemide üle on sarnastel alustel arutlenud Kyle Wiens (Wiens 2012) ja Sue Shellenbarger (Shellenbarger 2012), neis artiklites on aluseks võetud tööandja suhtumine töötajate õigekirja korrektsusesse.

Meedias avaldatud samateemaliste artiklite rohkust arvestades võib tõdeda, et sotsiaalmeedias ja veebiportaalides vohava ebakorrekse õigekirja negatiivset mõju on teadvustatud, kuid teaduslikult on seda probleemi vähe uuritud. Viimast väidet kinnitab ka asjaolu, et autori teada on see bakalaureusetöö valitud teemal Eestis esimene.

Käesolevas uurimistöös selgitatakse välja, milline on õigekirja roll suhtumise kujundamisel teksti autorisse. Selleks otsitakse uurimise käigus vastuseid järgmistele küsimustele:

- 1) Kas õigekeelsusvead muudavad lugejate arvamust teksti autori kohta?
- 2) Kas mingit sorti õigekeelsusvead on rohkem vastuvõetavad?

Selles bakalaureusetöös on eesmärk välja selgitada, milline on potentsiaalsete ostjate hinnang müüjale või abipalujale juhul, kui teksti kirjutamisel on kasutatud nõuetekohast eesti keelt või vastupidi, normeeritud kirjakeelest on kõrvale kaldunud. Probleemi ja varasemaid uurimusi pelgalt pealiskaudselt analüüsisid on mõneti ennustatav, et inimesed pööravad erinevatele postitustes laialt levinud kirjavigadele palju tähelepanu ning tihti on see pigem negatiivne. Sellest väitest ja uurimisküsimustest johtuvalt võiks töös püstitatud hüpoteesid olla järgnevad:

- 1) Õigekeelsusvigadega tekstile antud hinnangud on negatiivsemad kui vigadeta tekstile antud hinnangud.
- 2) On teatud õigekeelsusvead, mis on vastuvõetavamad kui teised.

Uurimistöös analüüsitud materjal on pärit kahest erinevast toodete müügi, ostmise ja vahetamisega tegelevast Facebooki kommuunist („Taaskasutus Tartus“ ja „OSTAN JA

MÜÜN ! Reeglite vaba!“). Materjal koosneb kolmest müügikuulutusest ja kolmest abipalvest, mille algkuju on valitud eespool nimetatud kommuunidest.

Uurimistöös aluseks olevate hüpoteeside kontrollimiseks ning uurimisküsimustele vastamiseks korraldati katse, kus katseisikud andsid hinnanguid tekstidele, mis sisaldavad kokku- ja lahkukirjutamisvigu ning täheortograafiavigu ning neid hinnanguid võrreldi ilmsete ortograafiavigadeta tekstivariantidele antud hinnangutega.

Töö esimene peatükk pakub ülevaate sellest, kuidas on varasemalt uuritud hinnanguid keelevigadele. Teises peatükis on põhjalikumalt räägitud töös läbi viidud katsest. Kolmandas ja neljandas peatükis analüüsitakse katse käigus kogutud andmeid ja neile toetudes antakse ülevaade saadud tulemustest.

1. Varasemad uurimistööd hinnangute kohta keelevigadele

Selles peatükis tutvustatakse varasemaid uurimistöid hinnangute kohta keelevigadele. Uurimusi selle kohta, kuidas hinnangud tekstile ja selle autorile on mõjutatud keelevigadest, võib leida peamiselt psühholoogia valdkonnast, mistõttu on probleemi vaatlemine keeleteadusliku poole pealt uudne ning veidi ka keeruline.

Seda, milline on õigekeele roll suhtumise ja hinnangute kujundamisel, on oma artiklis uurinud näiteks Jane A. Vignovic ja Lori Foster Thompson (Vignovic, Thompson 2010). Nagu ka siinses uurimuses, on Vignovici ja Thompsoni artiklis aluseks võetud erinevad eksimused õigekeelsusreeglite ning stiilinormide vastu. Erinevalt käesoleva bakalaureusetöö materjalist, milleks on müügi- ja abipalvekuulutused, on selles artiklis alusmaterjaliks võetud e-kirjad (Vignovic, Thompson 2010: 268).

Vestluspartneriga reaalse kontakti puudumisel luuakse esmamulje ilma sellise informatsioonita, mis silmast silma suhtluses on kättesaadav, ning tihti võivad õigekeelsusvigade põhjal tehtud järeldused negatiivselt mõjutada ka üldmuljet kirjutajast. (Vignovic, Thompson 2010: 265, 266) Faktorid, mis kujundavad esmamuljet, ent mida arvutisuhtluses on võimatu silmaga näha, on näiteks atraktiivsus, kehakaal, puuded jms. Ühelt poolt tagab anonüümsus kõigile ühesugused võimalused. Teisalt, kui arvamust tuleb kujundada piiratud informatsiooniga, on see keeruline, ning kaduma võib minna palju olulisi aspekte. (Vignovic, Thompson 2010: 265-266) Niisugust tendentsi silmas pidades on autorid kokku võtnud palju väiteid, mis tõestavad, et inimese kirjalik väljendusviis on tihedalt seotud sellega, mis mulje ta lugejatele selle põhjal jätab. Õigekirja reeglitepärasest kasutusest sõltub suuresti ka usaldusväärne kuvand kirjutaja suhtes. (Vignovic, Thompson 2010: 267) Usaldusväärsus on ka käesoleva uurimistöö üheks mõõdetavaks parameetriks.

Artiklis kirjeldati üliõpilaste seas läbi viidud katset, milles loodi kujuteldav kirjavahetus ja olukord. Selle alusel paluti üliõpilastel e-kirjade põhjal hinnata erinevaid väiteid, mille

abil hinnati arvamust teksti autori isiksuseomaduste kohta, nagu näiteks usaldusväärsus, ekstravertsus, meeldivus, kohusetundlikkus jms (Vignovic, Thompson 2010: 268-270). Tulemustest selgus see, mis on sisuliselt ka käesoleva töö hüpoteesiks: ortograafia- ja stiilivead mõjutavad lugeja arvamust negatiivselt ning vähendavad positiivseid hinnanguid teksti koostaja usaldusväärsele ja intelligentsusele.

Stiilivigadena oli arvesse võetud e-kirjade kirjutamise erinevate kultuuriliste normide vastu eksimist ning ka need mõjutasid hinnanguid negatiivselt. (Vignovic, Thompson 2010: 271, 274) Artiklis on käsitletud ka teksti koostaja teistsuguse kultuurilise tausta ja muu emakeele efekti samadele aspektidele. Vignovici ja Thompsoni artikli põhjal võib väita, et kui esitada hindajale kontekstuaalne informatsioon selle kohta, et teksti koostaja kultuuriline taust on erinev, siis suhtutakse vigadesse leebemalt. (Vignovic, Thompson 2010: 271) Siinses bakalaureusetöös ei ole stiilivigu analüüsi kaasatud. Välja on jäetud ka muu emakeele ja kultuurilise taustaga hindajad ja tekstiautorid.

Ka Connie K. Varnhageni (2000) artiklis on uuritud keelevigu ning nende mõju hinnangutele teksti autori kohta. Varnhageni artikli valim on siinse bakalaureusetöö katsesse kaasatud valimi poolest veidi erinev: uuritakse laste hinnanguid ning seda, kas ka lapsed hindavad korrektseid ja mittekorrektseid tekstivariante erinevalt (Varnhagen 2000: 115). Artiklis otsitakse vastust veel sellele, kas üha areneva tehnoloogia valguses on õigekiri muutunud ebatähtsaks ning kas negatiivsed hinnangud ebakorrektsele eneseväljendusele on selle tagajärjel iganenud (Varnhagen 2000: 116).

Uurimuses viidi läbi katse, milles teise, neljanda ja kuuenda klassi lastel tuli lugeda vigadeta ning arvukate kirjavigadega lugusid ning hiljem paluti neil loetu põhjal hinnata jutu kvaliteeti ning autori kompetentsi. Mõõdetavateks parameetriteks olid nii hinnangud edasi antud sõnumi kui ka selle sõnumi edastaja kohta. Uurimistöö hüpotees oli, et kirjavead mõjutavad teise klassi õpilaste hinnanguid vähem kui neljanda ja kuuenda klassi õpilaste antud hinnanguid, kuna teise klassi õpilased on ortograafiareegleid alles omandamas. Neljanda ja kuuenda klassi õpilastel peaks eeldatavasti olema õigekirjareeglid selgemad. (Varnhagen 2000: 117).

Varnhageni uurimuses saadud tulemustest järeldati, et eksimused ortograafiareeglite vastu mõjutavad laste hinnanguid vigadega teksti ning selle autori kohta negatiivselt. Leiti, et nii teise, neljanda kui ka kuuenda klassi õpilased hindasid vigadeta tekste positiivsemalt ning vigadega tekstid vähem huvitavaks, meeldejäävaks, mõistetavaks ning arvasid, et need on ka üldiselt halvemini koostatud (Varnhagen 2000: 121,122).

Hinnanguid ja suhtumist on uurinud hollandi ja flaami keele põhjal Filip Devos (2015), kelle artikli uurimisteema on keskendunud kooliõpetajate seisukohtadele üldise kirjaoskuse ning avalduste kirjutamise hindamisel. (Devos 2015: 7396)

Artiklis uuritavad vealiigid on jaotatud kaheks: ortograafiareeglite rikkumised (näiteks vead algustäheortograafias, verbi- ja sidekriipsukasutuses, *t* või *d* valimises vms) ning mäluga seotud ortograafiavead (üksiksõnade kirjutamine vms). Artiklis selgitatakse välja, millised eelmainitud vigadest hinnatakse tõsisemateks vigadeks ning kuidas õpetajad suhtuvad vigadesse üldisel kirjutamisel ja avalduste kirjutamisel. Lisaks on uuritud seda, kas avalduste kirjutamisel on õigekeele korrektne kasutamine tähtsam kui üldisel kirjutamisel. Töö hüpoteesiks on, et mõlema töös uuritud aspekti puhul on õpetajad rangemad hindajad kui kontrollgrupp, kelleks olid valitud inimesed, kelle elukutseks ei ole õpetaja. (Devos 2015: 7396-797)

Uurimuse tulemustest järeldati, et mäluga seotud keelevigu hinnati suuremateks vigadeks kui reeglite väärkasutusest tulenenud kirjavigu. Uurimise käigus seatud hüpotees, et õpetajad on hinnangute andmisel rangemad, ei leidnud kinnitust. Õpetajad ei hinnanud kirjavigu oluliselt rangemalt kui kontrollgrupp. Küll aga oli erinevus keeleõpetajate ja mittekeeleõpetajate hinnangutes, sellises võrdluses olid keeleõpetajad hinnangute andmisel veidi rangemad. Suurt erinevust ei joonistunud välja üldise kirjaoskuse ja avalduste kirjakeele tähtsuse hindamisel. Nii õpetajad kui ka tavalised inimesed peavad õigekeelt oluliseks nii üldiselt kui ka avalduste kirjutamisel. (Devos 2015: 7399-7401)

Suhtumist puudutavaid küsimusi on uurinud Gunraj jt (2016) telefonis vahetatavate tekstisõnumite (SMS) põhjal ning võrrelnud tulemusi käsitsi paberile kirjutatud sõnumitele antud hinnangutega.

Põhilises uurimisküsimuseks Gunraj jt artiklis on see, kuidas interpunktsioon mõjutab hinnangut sõnumi siirusele. Nimelt on leitud, et ingliskeelsetes SMS-ides ja vahetus arvutisuhtluses on interpunktsioon varieeruv ning eriti punkti kaldutakse lause lõpust ära jätma. Autorite eesmärk on välja selgitada, kas sellel võib olla ka mingi tähendus. (Gunraj jt 2016: 1068)

Katsealustel paluti hinnata SMS-tekstisõnumite ja käsitsi paberilehele kirjutatud sõnumite siirust 7-pallisel Likert-tüüpi skaalal. Tulemuste analüüsimisel leiti, et punktiga lõppevad tekstisõnumid tunduvad lugejale vähem siirad võrreldes nendega, mille lõpus ei olnud ühtegi kirjavahemärki. Sama erinevus ei tulnud aga välja paberile käsitsi kirjutatud sõnumite puhul. (Gunraj jt 2016: 1068-1069) Gunraj jt uurimus erineb teistest selle poolest, et osutab sellele, et telefoni- või arvutisuhtluses võib teatud õigekeelsusnormingute (kirjavahemärkide kasutamine) eiramine olla muutnud normiks ning hinnangud norminguid rikkuvale variandile olla kõrgemad kui norminguid järgivale variandile.

Samateemalisi uurimusi võib välismaalt leida veelgi ja tulemused on neil kokkuvõttes üsna sarnased – keelevead põhjustavad negatiivsemaid hinnanguid teksti ja selle autorisse. Aga nagu Gunraj jt tööst võib näha, võivad normid internetikeeles ka muutuda ning teatud konventsioonide rikkumist peetakse pigem normiks ja hinnatakse positiivselt. Võiks arvata, et samasugused tendentsid ilmnevad ka eesti keele puhul ning seetõttu tuleks hinnanguid keelevigadele uurida ka eesti keeles.

2. Materjal ja meetod

2.1. Materjal

Uurimistöös kasutatav tekstimaterjal ehk stiimul on kogutud kahest Facebooki keskkonnas tegutsevast kaupade ostu, müügi ja vahetamisega tegelevast kommuunist („Taaskasutus Tartus“ ning „OSTAN JA MÜÜN ! Reeglite vaba!“). Autor on välja valinud kuus teksti, millest kolm on müügipostitused ning kolm abipalved.

Originaalpostitusi on modifitseeritud ja vigadega manipuleeritud, igast postitusest on tehtud kokku- ja lahkukirjutamisvigadega, täheortograafiavigadega variant ning võrdluseks vigadeta tekstivariant. Tekstide muutmisel on silmas peetud, et vigade arv ühe teksti erinevates versioonides jääks samaks ning et ühes variandis esineks korraga vaid ühe liigi alla kuuluvad vead. Muu tekst on igas variandis identne. Anonüümsuse huvides on välja jäetud kõik nimed ja muu isikule viitav informatsioon.

2.2. Meetod ja katse

Uurimistöös on kasutatud katselist meetodit, kuna sellise meetodiga on võimalik süstemaatiliselt kontrollida mingisuguse kindla teguri mõju keelenähtusele (Gilquin, Gries 2009: 9). Käesolevas uurimistöös on katselise meetodiga võimalik koguda hinnanguid teksti ja selle autori kohta. Küll aga võib katse miinuseks pidada kunstlikult loodud keskkonda, milles ilmnenud tulemused ei pruugi olla nii loomulikud kui näiteks vaatlusliku meetodi kasutamisel saadud järeldused. Teisalt on aga selline lähenemisviis hea võimalus keskenduda ühele kindlale mõjufaktorile, välistades samal ajal teised, mis võivad segavateks osutada (Jürine, Klavan, Veismann 2013: 86). Olgu siinkohal öeldud, et käesolevas uurimistöös sooritatud katse vajab veel palju täiendust ning on mingil määral lihtsustatud. Teemavaldkond kattub suuresti psühholoogia uurimismeetoditega, millele autor pole spetsialiseerunud.

2.2.1. Katse ülesehitus

Autor koostas Google'i küsitlusvorme kasutades internetikeskkonda kolm erinevat küsitlust, mis jagati kolme erineva vastajaterühma vahel. Vastajatele esitati igast tekstivariandist (kokku oli kolm müügipostitust ja kolm abipalvet) korraga vaid üks kindla veatüübiga tekst, et välistada võimalus sama teksti erinevaid variante omavahel võrrelda. Oluline oli see, et vastused oleks võimalikult otsekohesed ja intuiitiivsed.

Kõik kolm katset koosnevad erinevate veatüüpidega tekstidest ning viimaseid on kombineeritud ja esitatud võrdselt, s.t igas küsitluses on kaks vigadeta, kaks täheortograafiavigadega ja kaks kokku- ja lahkukirjutamisvigadega teksti. Kirjeldatud jaotus on oluline selleks, et tulemused ja vastajategrupid oleksid võimalikult tasakaalus.

Kõigile vastajatele loodi näitepostituse põhjal fiktiivne olukord, kus pakutakse kaupa, mille soetamine või annetamine on katseisikule vajalik ning selle põhjal on palutud 7-pallisel Likert-tüüpi skaalal hinnata müüja või abipaluja usaldusväarsust, meeldivust, intelligentsust ning enda soovi vastavat kaupa sellelt müüjalt soetada või teisel juhul soovi vastavat kaupa abivajajale loovutada. Hinnanguid paluti müügipostituste korral anda järgmistele küsimustele:

- 1) Kas soovid sellelt müüjalt toote osta?
- 2) Kui usaldusväärne tundub sulle müüja?
- 3) Kui meeldiv tundub sulle müüja?
- 4) Kui intelligentne tundub sulle müüja?

Abipalvete puhul küsimustele:

- 1) Kas soovid talle selle toote loovutada?
- 2) Kui usaldusväärne tundub sulle abipaluja?
- 3) Kui meeldiv tundub sulle abipaluja?
- 4) Kui intelligentne tundub sulle abipaluja?

Reaktiivsuse¹ vähendamiseks on käesolevas katses kasutatud varjamise meetodit, mis tähendab seda, et katseisikutele anti üldine kirjeldus uuritava kohta ning ei avaldatud katse läbiviimise tegelikke põhjusi.

2.2.2. Katse muutujad

„Idealses eksperimendis midagi muudetakse, potentsiaalsed mõjuallikad hoitakse konstantsetena ja mõõdetakse mingit käitumist“ (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 8) – selleks, et katse oleks võimalikult edukas ja tulemuslik, on katse koostamisel oluline eristada ja kasutada kolme tüüpi muutujaid: sõltumatuid, sõltuvaid ja kontrollitavaid muutujaid. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 8)

Esimene liik muutujaid – sõltumatud muutujad – on tunnused, millega autor ise manipuleerib selleks, et tekitada mingisuguseid reaktsioone (Jürine, Klavan, Veismann 2013: 89). Teine liik – sõltuvad muutujad – on need, mida katse koostaja registreerib ja analüüsib. Kontrollitavad muutujad on üksused, mida hoitakse katse vältel sarnasena ning neid ei muudeta. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 150-151)

Nagu juba mainitud, siis sõltumatud muutujad valitakse eeldusel, et need mõjutavad sõltuvaid muutujaid (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 149-150). Siin katses on igast originaaltekstist tekitatud kolm erinevat tekstivarianti. Neist üks on parandatud ja korrektne, teine sisaldab erinevaid täheortograafiavigu (mh näiteks võõrsõnade kirjutamisel või kaashäälikuühendi põhireegli mittetundmisel tekkinud vigu) ning kolmas versioon kokku- ja lahkukirjutamisvigu (mh näiteks liitsõnade kirjutamisel tekkinud vigu), kusjuures loetletud vigade moodustamisel on autor inspiratsiooni saanud sotsiaalmeedias avaldatud postitustes enimlevinud eksimustest. Kirjavigu on tekitatud ootuses, et need mõjutavad lugejate hinnanguid negatiivselt ning käesoleva katse puhul võib neid seega nimetada sõltumatuteks muutujateks.

Sõltuvateks muutujateks on need tunnused, mida on võimalik mõõta (Jürine, Klavan, Veismann 2013: 89). Sõltuvad muutujad on katses tugevalt seotud sõltumatute

¹ Reaktiivsus on uurija tunnetatud kohaloleku mõju katsealuste käitumisele. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 425)

muutujatega ning viimastega manipuleerimine peakski kaasa tooma varieerumise sõltuvates muutujates (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 150). Siin katses on eeldatud, et vigade tekitamine (sõltumatu muutuja) toob kaasa katseisiku negatiivse reageeringu erinevatele ebakorrektsustele ning tulemustes avalduvad reaktsioonid ehk hinnangud on sõltuvad muutujad.

Kontrollitavateks muutujateks võib käesolevas uurimistöös läbi viidud katses pidada tekstide vormilist kuju. Tekstis manipuleeritakse küll sõltumatute muutujatega ehk tekitatud vigadega, kuid tekstide kuju jääb samaks. Lauseehitust ja sõnade järjekorda ei ole erinevate veatüüpidega tekstivariantides muudetud. Kontrollitavaks muutujaks võib lugeda ka vigade arvu ühe teksti piires: nende arv on ühe teksti erinevate versioonide piires konstantsena hoitud. Kontrollitavate tunnuste alla kuulub veel suhteliselt ühtlane vanuselise ja haridusliku taustaga vastajate grupp (enamik on üliõpilased ning kõik osalejad on vähemalt keskharidusega) ja emakeel. Selle katse eesmärk ei olnud võrrelda erineva haridusliku või sotsiaalse taustaga inimeste hinnanguid.

2.3. Valim

Katseisikute valimi koostamisel võib eristada siin bakalaureusetöös asjakohast kaht meetodit: lumepallivalim, mille puhul valitud inimesed kaasavad valimisse omalt poolt ka teisi isikuid ning mugavusvalim, mis tähendab, et valim on koostatud näiteks lihtsa kättesaadavuse alusel (Jürine, Klavan, Veismann 2013: 90). Selles töös on kasutatud mõlemat meetodit korraga. Katsealusteks on enamjaolt valitud üliõpilased, kuna see on autori jaoks hõlpsasti leitav ja koostöövalmis rühm. Lisaks jagasid juba katses osalenud inimesed küsitlust edasi. Küsitlus postitati enamasti üliõpilastega seotud Facebooki kommuunidesse, ent siiski ei ole kõik vastajad kõrgharidusega üliõpilased. Kaasatud on ka need vastajad, kelle haridustasemeks oli märgitud vähemalt keskharidus. Vastajate hulk kolmele küsitlusele ei olnud võrdne: esimesele küsitlusele oli vastajaid 87, teisele 43 ja kolmandale 40.

Selleks, et tulemusi kontrollida ja võimalikult ühtlasena hoida, koguti katseisikute kohta ka lihtsamaid demograafilisi taustandmeid, nagu näiteks eriala, vanus, sugu ja emakeel. Siinses katses jäeti nende andmete alusel välja need vastused, kus emakeeleks ei olnud märgitud eesti keel või hariduseks vähemalt keskkaridus. Ka vastanute vanusegrupp oli üsna sarnane.

3. Tulemused

Selles peatükis analüüsitakse materjaliks valitud kuut erinevat postituste teksti eraldi. Igas alapeatükis võrreldakse ühe teksti erinevate veatüüpidega variante vigadeta variandiga ning selgitatakse välja, millised on erinevate veatüüpide varieerimise põhjal tekkinud hinnangute erinevused. Iga alapeatüki juurde on näitena toodud ka kõnealuse teksti kolm erinevat varianti.

Hinnangute analüüsimisel ja järelduste tegemisel toetub autor igas alapeatükis tabelile, kuhu on kantud iga teksti kohta antud hinnangute tulemused. Hinnanguid on kogutud ja vaadeldud neljast aspektist: valmisolek osta/loovutada toode postituse autorile, hinnang autori usaldusväärsele, meeldivusele ja intelligentsusele. Kõikide tulemuste puhul on arvutatud kolm parameetrit: aritmeetiline keskmine (\bar{x})², mediaan (Me)³ ja standardhälve (SD)⁴. Need arvandmed on katse läbiviimisel kesketeks arvandmeteks, mis aitavad kogu informatsiooni süstematiseerida ja peamist tendentsi näidata (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 340-341). Andmestiku töötlemisel ja illustratiivse materjali loomisel on kasutatud tabelitöötlusprogrammi MS Excel.

Järelduste tegemisel on aluseks järgmised sissejuhatuses tutvustatud hüpoteesid, mille tõesust üritab autor kogutud materjali kasutades kontrollida:

- 1) Õigekeelsusvigadega tekstile antud hinnangud on negatiivsemad kui vigadeta tekstile antud hinnangud.
- 2) On teatud õigekeelsusvead, mis on vastuvõetavamad kui teised.

² Aritmeetiline keskmine on tavalisim katses kasutatav suurus, mis väljendab kesket tendentsi. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 340)

³ Mediaan jagab jaotuste skaala pooleks, sellest arvust täpselt pooled on suuremad ja pooled väiksemad. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 340)

⁴ Standardhälve näitab, kui palju üksiktulemused keskmiselt aritmeetilisest keskmisest erinevad. (Elmes, Kantowitz, Roediger III 2013: 426)

Sooritatud katses vaadeldi katseisiku valmisolekut toode osta/loovutada, müüja/abipaluja usaldusväarsust, meeldivust ja intelligentsust ning selle tarvis paluti müügipostituste ja abipalvete põhjal anda hinnangulisi vastuseid juba peatükis 2.2.1. mainitud küsimustele:

- 1) Kas soovid sellelt müüjalt toote osta?/Kas soovid talle selle toote loovutada?
- 2) Kui usaldusväärne tundub sulle müüja/abipaluja?
- 3) Kui meeldiv tundub sulle müüja/abipaluja?
- 4) Kui intelligentne tundub sulle müüja/abipaluja?

Töös vaadeldakse neile küsimustele antud vastuseid ükshaaval ning muuhulgas püütakse välja selgitada, millisele küsimusele antud hinnangud on enim keelevigadest mõjutatud. Kolmele katsevariandile koguti sobivaid vastuseid kokku 170, kusjuures vastanuist 60,6% olid naised ja 39,4% mehed ning keskmine vanus kõiki tulemusi kokku arvestades 25,4. Katseisikute haridustasemeks oli 20,6%-l märgitud keskharidus ning 79,4%-l kõrgharidus, mis on juba lõpetatud või veel omandamisel.

Hinnanguid paluti anda kvantitatiivselt seitsmepunktilisel Likert-tüüpi skaalal, kus 1 tähistas negatiivseimat hinnangut ja 7 positiivseimat.

Järgmistes alapeatükkides antakse täpsem ülevaade tulemustest tekstide kaupa.

3.1. Müügipostitus 1

Esimene pool katsest koosnes müügiportaalidest kogutud ning autori modifitseeritud tekstidest. Müügipostituste tekste oli kokku kolm ning kõik need olid naissoost isikute poolt avaldatud ja sisu poolest üsna sarnased. Selles alapeatükis käsitletakse neist esimest.

Nii selles alapeatükis kui ka kõigis järgnevates on samas järjestuses välja toodud iga teksti kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 1a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 1b), ja teksti ilmsete ortograafiavigadeta vigadeta variant (vt näide 1c). Vead on näites esitatud kursiivis.

- (1) a) Müüa kaks kuud vana laste *elektri auto*. Sõidetud ainult toas, talvisel ajal sai väljas sellega käidud korra. Autot saab juhtida nii laps ise kui ka vanem puldiga. Sellel on kaks käiku edasi ja üks käik tagasi. Kannatab kuni 50 kilo. Aku peab väga hästi ja kaasa saab kõik, mis ostes (laadija,

kahe kohalise taga vara istme, dokumendid koos garantiiga ja AUX-juhtme). Autosse on sisse ehitatud väike makk, kuhu saab ka järgi panna oma muusikat AUX-juhtmega ja sees on autos 5 laulu. *Heli tugevuse nupp* ka olemas. Müün, kuna enda laps alles *üheksa kuune* ja ei mõista veel sellest midagi ning on huvi kaotanud selle vastu. *Ostu hind* oli 370 eurot ja minu *hetke hind* on piisavalt mõistlik.

b) Müüa kaks kuud vana laste *elektriauto*. Sõidetud ainult toas, talvisel ajal sai väljas sellega käidud korra. Autot saab juhtida nii laps ise kui ka vanem puldiga. Sellel on kaks *käikku* edasi ja üks käik tagasi. Kannatab kuni 50 kilo. Aku peab väga hästi ja kaasa saab kõik, mis ostes (*laadia*, kahekohalise tagavaraistme, *tokumendid* koos *karantiiga* ja AUX-juhtme). Autosse on sisse ehitatud väike makk, kuhu saab ka järgi panna oma muusikat AUX-juhtmega ja sees on autos 5 laulu. Helitugevuse nupp ka olemas. Müün, kuna enda laps alles *öheksakuune* ja ei mõista veel sellest midagi ning on huvi kaotanud selle vastu. *Ostu hind* oli 370 eurot ja minu *hettkehind* on piisavalt mõistlik.

c) Müüa kaks kuud vana laste elektriauto. Sõidetud ainult toas, talvisel ajal sai väljas sellega käidud korra. Autot saab juhtida nii laps ise kui ka vanem puldiga. Sellel on kaks käiku edasi ja üks käik tagasi. Kannatab kuni 50 kilo. Aku peab väga hästi ja kaasa saab kõik, mis ostes (laadija, kahekohalise tagavaraistme, dokumendid koos garantiiga ja AUX-juhtme). Autosse on sisse ehitatud väike makk, kuhu saab ka järgi panna oma muusikat AUX-juhtmega ja sees on autos 5 laulu. Helitugevuse nupp ka olemas. Müün, kuna enda laps alles *üheksakuune* ja ei mõista veel sellest midagi ning on huvi kaotanud selle vastu. *Ostuhind* oli 370 eurot ja minu *hetkehind* on piisavalt mõistlik.

Näidetes toodud tekstid olid jaotatud kolme küsitluse vahel nii, et samad katseisikud hindaksid korraga vaid üht varianti tekstist, kas siis vigadeta, täheortograafiavigadega või kokku- ja lahkukirjutamisvigadega varianti.

Kõigis eespool toodud vigu sisaldavates tekstides oli seitse kokku- ja lahkukirjutamisviga ning sama palju täheortograafiavigu. Arvuliste tulemuste analüüsimiseks tuuakse välja tabel 1, milles on kõikide tulemuste aritmeetiline keskmine (\bar{x}), mediaan (Me) ning standardhälve (SD). Tabelis 1 on võrreldud omavahel hinnanguid, mis anti erineva veatüübiga tekstidele. Tabeli neljas viimases veerus on näidatud hinnanguid katseisiku valmisolekule see toode osta ning hinnanguid teksti autori usaldusväärsusele, meeldivusele ja intelligentsusele.

Tabel 1. Hinnangud müügipostitusele 1.

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek osta	Usaldusväärsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	3	3,3	3,4	2,6
	mediaan	3	3	3	2
	standardhälve	1,85832	1,607504	1,517165	1,411754
Täheortograafiavead	keskmine	3,1	2,9	3,2	1,9
	mediaan	3	3	3	2
	standardhälve	1,534782	1,244117	1,360058	1,019851
Vigadeta	keskmine	4,2	3,6	4,3	3,5
	mediaan	5	4	4,5	3
	standardhälve	1,687815	1,659278	1,391365	1,568725

Selle teksti vigadeta variant sai võrreldes vigu sisaldavate variantidega oluliselt kõrgemaid hindeid (valmisolek osta $\bar{x} = 4,2$; Me = 5, usaldusväärsus $\bar{x} = 3,6$; Me = 4, meeldivus $\bar{x} = 4,3$; Me = 4,5 ja intelligentsus $\bar{x} = 3,5$; Me = 2). Hinnete poolest järgmine oli kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariant (valmisolek osta $\bar{x} = 3$; Me = 3, usaldusväärsus $\bar{x} = 3,3$; Me = 3, meeldivus $\bar{x} = 3,4$; Me = 3 ja intelligentsus $\bar{x} = 2,6$; Me = 2), mis sai suhteliselt sarnaseid hinnanguid täheortograafiavigadega tekstivariandiga (valmisolek osta $\bar{x} = 3,1$; Me = 3, usaldusväärsus $\bar{x} = 2,9$; Me = 3, meeldivus $\bar{x} = 3,2$; Me = 3 ja intelligentsus $\bar{x} = 1,9$; Me = 2).

Tabel 1 põhjal on valmisolek osta iga variandi puhul küllaltki suur: võrreldes vigadeta variandiga ($\bar{x} = 4,2$) jäävad need hinded päris kõrgeks ka teiste variantide puhul. Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandi puhul on $\bar{x} = 3$ ning täheortograafiavigadega variandi puhul $\bar{x} = 3,1$. Need hinded on omavahel üsna sarnased ega erine ka vigadeta variandile antud hinnangutest väga palju: erinevus vastavalt 1,2 ja 1,1 palli. Etteruttavalt võib aga siinkohal öelda, et võrreldes 2. ja 3. müügipostitusega on müügipostitus 1 kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandi puhul valmisolek osta madalam kui teiste postituste puhul (müügipostitus 2 valmisolek osta $\bar{x} = 3,8$; müügipostitus 3 valmisolek osta $\bar{x} = 4,5$). Täheortograafiavigade puhul see aga ei kehti ja hinnangud on sama parameetri puhul läbivalt suhteliselt sarnased (müügipostitus 2 $\bar{x} = 2,6$; müügipostitus 3 $\bar{x} = 3,3$). Eelnevat arvestades ei ole see parameeter hindeid väga eristav.

Usaldusväärsus, nagu ka eelnevalt analüüsitud valmisolek osta, on üsna sarnaselt hinnatud kõigi kolme variandi puhul (kokku- ja lahkukirjutamisvigade puhul $\bar{x} = 3,3$, täheortograafiavigade puhul $\bar{x} = 2,9$, vigadeta teksti puhul $\bar{x} = 3,6$). Kõige rohkem erinevad siinkohal hinnangud täheortograafiavigadega variandile ja ilmsete vigadeta variandile: erinevus on 0,7 palli. Arvestades seda, et võrreldes teistele variantidele antud hinnete ja maksimumhindega, milleks oli 7 palli, on kõik hinded ka selle teksti vigadeta variandis usaldusväärse ja intelligentsuse puhul suhteliselt madalad. Niisiis võib arvata, et teksti sõnastus ja stiil, mida siinses töös küll ei puudutata, võis üldiselt jätta ebakorrekse mulje.

Hinnang meeldivusele on kahe vigadega variandi puhul peaaegu sama (kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandis $\bar{x} = 3,4$ ja täheortograafiavigadega variandis $\bar{x} = 3,2$). Erinevus tuleb välja, kui võrrelda neid kahte ilmsete ortograafiavigadeta tekstiga, siis on vahe 1,1—0,9 palli. Üldiselt on see parameeter vigaste tekstide puhul läbivalt kõrgemalt hinnatud kui teised aspektid. Järelikult ei mõjuta kirjavead nii palju hinnanguid teksti autori meeldivusele kui näiteks hinnanguid intelligentsusele.

Intelligentsusele antud hinded erinesid täheortograafiavigadega variandile antud hinnangute puhul (intelligentsus $\bar{x} = 1,9$) ilmsete ortograafiavigadeta tekstile antud hinnangutest (intelligentsus $\bar{x} = 3,5$) 1,6 palli. Kokku- ja lahkukirjutamisvigade ja täheortograafiavigadega tekstide omavahelised erinevused (erinevus 0,7 palli) ja erinevused vigadeta tekstiga võrreldes (erinevus täheortograafiavigade puhul 1,6 palli, kokku- ja lahkukirjutamisvigade puhul 0,9 palli) tulid kõige paremini välja intelligentsuse puhul. Niisiis võib väita, et hinnanguid intelligentsusele mõjutavad negatiivselt rohkem täheortograafia- kui kokku- ja lahkukirjutamisvead. Kuna hinded on ka teiste parameetritega võrreldes läbivalt madalamad, võib järeldada ka seda, et hinnang intelligentsusele on selle teksti puhul kõige paremini eristav aspekt.

Selle tabeli ning eelneva analüüsi põhjal võib töö hüpoteesidele toetudes kokkuvõtteks järeldada, et õigekeelsusvead mõjutavad hinnanguid kõigi töös vaatluse all olevate aspektide puhul ning täheortograafiavead on need, mis avaldavad hinnangutele enim negatiivset mõju. Kokku- ja lahkukirjutamisvigu on hinnatud mõnevõrra leebemalt kui

täheortograafiavigu (keskmiste vahe vastavalt tabelis toodud järjekorrale 0,1; 0,4; 0,2 ja 0,7 palli).

3.2. Müügipostitus 2

Siin alapeatükis analüüsitakse järgmist müügipostitust, mille kolm erinevat varianti, kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 2a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 2b), ja teksti ilmsete vigadeta variant (vt näide 2c), on toodud näites 2 ning hinnangute arvanded on kantud tabelisse 2.

- (2) a) Müüa korralik O'Neill talve jope, suurus S. Jopel palju taskuid, sees lume tõke. Muidu korralik, kuid varrukal sooniku osal esineb sutsu topilisust ning silt on sees kulunud. Jope üld pikkus tagant on 76 cm, eest veidi lühem. Rinna ümber mõõt on 49x2 cm, varrukas alt 56 cm + soonik ja õlast 77 cm + soonik.
- b) Müüa korralik O'Neill talvejoppe, suurus S. Joppel palju taskuid, sees lumetõke. Muidu korralik, kuid varukal soonikku osal esineb sutsu toppilisust ning silt on sees kulunud. Jope üldpikkus tagant on 76 cm, eest veidi lühem. Rinnaümberrõõm on 49x2 cm, varukas alt 56 cm + soonik ja õlast 77 cm + soonik.
- c) Müüa korralik O'Neill talvejope, suurus S. Jopel palju taskuid, sees lumetõke. Muidu korralik, kuid varrukal soonikuosal esineb sutsu topilisust ning silt on sees kulunud. Jope üldpikkus tagant on 76 cm, eest veidi lühem. Rinnaümberrõõm on 49x2 cm, varukas alt 56 cm + soonik ja õlast 77 cm + soonik.

Ka selle teksti puhul on igat varianti hinnanud katseisikud nii, et iga isik hindaks korraga kas siis vigadeta, täheortograafiavigadega või kokku- ja lahkukirjutamise vigadega varianti. Kõigis eespool toodud vigastes tekstides oli kuus kokku- ja lahkukirjutamisviga ning sama palju täheortograafiavigu. Arvulised tulemused on esitatud tabelis 2, milles on kõikide tulemuste aritmeetiline keskmine, mediaan ning standardhälve.

Tabel 2. Hinnangud müügipostitusele 2.

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek osta	Usaldusväärsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	3,8	4,6	4,4	3,9
	mediaan	4	4,5	4	4
	standardhälve	1,613246	1,354953	1,352822	1,491643
Täheortograafiavead	keskmine	2,6	3,4	3,1	2,6
	mediaan	2	3	3	2
	standardhälve	1,726099	1,697995	1,355733	1,428132
Vigadeta	keskmine	4,8	5	4,9	5,1
	mediaan	5	5	5	6
	standardhälve	1,647279	1,743587	1,524676	1,608702

Tabel 2 ning eelmises peatükis toodud tabel 1 arvandmeid võrreldes on hindajate valmisolek toodet osta selle teksti vigadeta variandi puhul veidi suurem ($\bar{x} = 4,8$) võrreldes tabelis 1 toodud sama parameetri hinnangutega ($\bar{x} = 4,2$). Arvestades, et küsimusele „Kas soovid seda toodet osta?“ antud hinnangute mediaan on kummagi postituse puhul 5 ja kõrgeim hinne on 7, on eelmainitud hinnangute mediaan üle keskmise kõrge mõlemal juhul.

Valmisolek osta on selle postituse vigadega tekstide korral madalama hinnanguga kui vigadeta tekstivariandile antud hinnang. Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega teksti korral ($\bar{x} = 3,8$; Me = 4) on keskmine hinne selle postituse nagu ka eelmise (vt peatükk 3.2.) puhul veidi kõrgem kui täheortograafiavigadega teksti ($\bar{x} = 2,6$; Me = 2) korral. Vigadeta tekstile ($\bar{x} = 4,8$; Me = 5) ja täheortograafiavigadega tekstile ($\bar{x} = 2,6$; Me = 2) antud hinnangute vahe on selle parameetri korral päris suur: erinevus on 2,2 palli, ka mediaanide vahe on 3 palli, samuti üsna suur. Võrdluseks võib tuua samasuguse kokku- ja lahkukirjutamisvigade ja vigadeta teksti hinnangute vahekorra, kus samas küsimuses erinevad hinnangute keskmised ja mediaanid 1 palli võrra.

Sama muster, mille kohaselt kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandile on antud veidi leebemaid hinnanguid kui täheortograafiavigadega variandile, kehtib ka kõigi teiste parameetrite puhul. Huvitavaks eelnevat väidet kinnitavaks asjaoluks on see, et sama küsimuse puhul on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega ($\bar{x} = 4,6$) ja ilmsete vigadeta teksti

($\bar{x} = 5$) hinnangute vahel kõigest 0,4 palline erinevus, samal ajal kui täheortograafiavigade ($\bar{x} = 3,4$) ja vigadeta tekstivariantidele antud hinnangute vaheline erinevus on palju suurem: 1,6 palli. Usaldusväärsele antud hinnangud on vigadeta teksti puhul ($\bar{x} = 5$) kõrgemad kui vigadega tekstide puhul.

Teksti autori meeldivusele antud hinnangute puhul ei ilmne väga suur vahe vigadeta ($\bar{x} = 4,9$; Me = 5) ja kokku- ja lahkukirjutamisvigadega ($\bar{x} = 4,4$; Me = 4) tekstivariantide puhul (keskmiste erinevus vaid 0,5 palli, mediaanide vahe 1). Küll aga ilmneb selge erinevus vigadeta ja täheortograafiavigadega ($\bar{x} = 3,1$; Me = 3) tekstivariantidele antud hinnangute vahel: keskmiste hinnete erinevus on 1,8 ja mediaanide erinevus 2 palli. Sellest tulenevalt võib väita, et ortograafiavead mõjuvad teksti autori meeldivuse hindamisel negatiivselt, neist enim mõjutavad hindajat täheortograafiavead.

Kui võrrelda tulemusi müügipostitusele 1 antud hinnangutega (vt peatükk 3.1.), on selle teksti puhul erinevused hinnangutes eri veatüübiga tekstidele suuremad. Vigadeta teksti puhul on intelligentsusele antud hinnang siiani kõrgeim ($\bar{x} = 5,1$; Me = 6). Ka täheortograafiavigadega tekstile ($\bar{x} = 2,6$; Me = 2) ja vigadeta tekstile ($\bar{x} = 5,1$; Me = 6) antud keskmiste hinnangute vahe on siiani suurim – 2,5 palli, mediaanide vahe on lausa 4 palli. Viimased arvud on üsnagi suured ning eelnevale tuginedes võib hinnanguid intelligentsusele ka selle postituse puhul väga hästi eristavaks pidada. Intelligentsusele antud hinnanguid mõjutavad eelmiste veidi vähem kokku- ja lahkukirjutamisvead. Kokku- ja lahkukirjutamisvigade ja vigadeta tekstivariantide vahe oli väiksem kui täheortograafiavigade puhul (1,2 palli), mediaanide vahe 2 palli. Intelligentsust võib pidada katses kõige paremini eristavaks küsimuseks ka seetõttu, et vigadeta teksti erinevaid hinnanguid vaadeldes on intelligentsus hinnatud teistest kõrgema hindega (vastavalt tabelis toodud järjekorrale $\bar{x} = 4,8$; $\bar{x} = 5$; $\bar{x} = 4,9$ ning intelligentsus $\bar{x} = 5,1$).

Kokkuvõtvalt võib eelnevale analüüsile toetudes müügipostitus 2 puhul näha sarnaseid tendentse nagu müügipostitus 1 puhul. Tabel 2 andmete kohaselt sai kõrgeimaid hindeid selle teksti vigadeta variant (valmisolek osta $\bar{x} = 4,8$; Me = 5, usaldusväärsus $\bar{x} = 5$; Me = 5, meeldivus $\bar{x} = 4,9$; Me = 5, intelligentsus $\bar{x} = 5,1$; Me = 6). Hinnete poolest teisel kohal oli (nagu ka 1. müügipostituse puhul) kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (valmisolek osta $\bar{x} = 3,8$; Me = 4, usaldusväärsus $\bar{x} = 4,6$; Me = 4,5, meeldivus $\bar{x} = 4,4$;

Me = 4, intelligentsus $\bar{x} = 3,9$; Me = 4). Täheortograafiavigadega tekstivariant sai kõige negatiivsemaid hindeid (valmisolek osta $\bar{x} = 2,6$; Me = 2, usaldusväärsus $\bar{x} = 3,4$; Me = 3, meeldivus $\bar{x} = 3,1$; Me = 3, intelligentsus $\bar{x} = 2,6$; Me = 2). Sellest võib järeldada, et mõlema postituse puhul leidis kinnitust hüpotees, et õigekeelsusvigadega tekstile antud hinnangud on negatiivsemad kui vigadeta tekstile antud hinnangud ning enim negatiivset mõju avaldavad just täheortograafiavead.

3.3. Müügipostitus 3

Selles alapeatükis analüüsitakse müügipostitust 3, mille kolm erinevat varianti, kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 3a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 3b), ja teksti peaaegu vigadeta variant (vt näide 3c), on toodud näites 3 ning hinnangute arvulised andmed on kantud tabelisse 3.

- (3) a) Müüa Disney Store Printsess Belle kingad. Luksuslikud kuldsed *printsessi kingad*. Kingapeal ja jalapeale jäävad suurtest kristallidest kaunistused. Rihm käib *jalaiümbri* ja kinnitub trukkidega (pikkust saab reguleerida). Kotsadel esinevad mõned kriimustused. Kingad ise on muidu *vägakorralikud* ja määrdumata
- b) Müüa Disney Store Printsess Belle kingad. Luksuslikud *kuldsed printsessi* kingad. Kinga peal ja jala peale jäävad suurtest kristallidest kaunistused. Rihm käib jala ümber ja kinnitub *trukkidega* (pikkust saab reguleerida). *Konttsadel* esinevad mõned kriimustused. Kingad ise on muidu väga korralikud ja määrdumata.
- c) Müüa Disney Store Printsess Belle kingad. Luksuslikud kuldsed printsessikingad. Kinga peal ja jala peale jäävad suurtest kristallidest kaunistused. Rihm käib jala ümber ja kinnitub trukkidega (pikkust saab reguleerida). Kotsadel esinevad mõned kriimustused. Kingad ise on muidu väga korralikud ja määrdumata.

Nagu eelneva kahe postituse puhul, on ka selle teksti igat varianti hinnatud nii, et iga katseisik hindaks korraka kas siis vigadeta, täheortograafiavigadega või kokku- ja lahkukirjutamisvigadega varianti. Kõigis eespool toodud vigastes tekstides oli viis kokku- ja lahkukirjutamisviga ning sama palju täheortograafiavigu. Tulemused on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Hinnangud müügipostitusele 3

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek osta	Usaldusväärsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	4,5	4,8	4,7	4,2
	mediaan	4	5	5	4
	standardhälve	1,470483	1,143771	1,132736	1,268153
Täheortograafiavead	keskmine	3,3	3,7	3,6	2,3
	mediaan	3	4	4	2
	standardhälve	1,685344	1,387675	1,356608	1,264911
Vigadeta	keskmine	4,2	4,7	4,9	4,8
	mediaan	5	5	5	5
	standardhälve	1,839671	1,365848	1,41563	1,204886

Ka see postitus kinnitab üldist tendentsi, et vigadeta varianti hinnatakse positiivseimate hinnetega (valmisolek osta $\bar{x} = 4,2$; usaldusväärsus $\bar{x} = 4,7$; meeldivus $\bar{x} = 4,9$; intelligentsus $\bar{x} = 4,8$) ning kokku- ja lahkukirjutamisvigu leebemalt (valmisolek osta $\bar{x} = 4,5$; usaldusväärsus $\bar{x} = 4,8$; meeldivus $\bar{x} = 4,7$; intelligentsus $\bar{x} = 4,2$) kui täheortograafiavigu (valmisolek osta $\bar{x} = 3,3$; usaldusväärsus $\bar{x} = 3,7$; meeldivus $\bar{x} = 3,6$; intelligentsus $\bar{x} = 2,3$).

Selle konkreetse postituse puhul on aga huvitav tulemus see, et tabeli esimese kahe veeru põhjal sai kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariant vigadeta tekstivariandist kõrgemaid keskmisi hindedeid. Valmisolek osta on esimesel juhul keskmise hinde põhjal suurem ($\bar{x} = 4,5$; Me = 4) kui vigadeta variandi puhul ($\bar{x} = 4,2$; Me = 5), kuid mediaanide vahe on 1 ja nende põhjal võib väita, et vigadeta variandi puhul on valmisolek osta siiski veidi suurem. Usaldusväärssuse parameetri puhul on aga ka mediaanid mõlemal juhul 5 ning siinkohal on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant saanud kõrgema keskmise hinnangu ($\bar{x} = 4,9$) kui vigadeta tekstivariant ($\bar{x} = 4,7$). Täheortograafiavigadega variant on nende kahe küsimuse korral siiski hinnatud madalamalt (valmisolek osta $\bar{x} = 3,3$; Me = 3, usaldusväärsus $\bar{x} = 3,7$; Me = 4) sarnaselt ka müügipostitus 1 ja 2 puhul levinud tendentsile (vt peatükk 3.1 ja 3.2).

Vigadeta variandi hinded on ka üldiselt suhteliselt madalad (valmisolek osta $\bar{x} = 4,2$; usaldusväärsus $\bar{x} = 4,7$; meeldivus $\bar{x} = 4,9$; intelligentsus $\bar{x} = 4,8$) ning peaaegu samal

tasemel kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandile antud hinnangutega (valmisolek osta $\bar{x} = 4,5$; usaldusväärsus $\bar{x} = 4,8$; meeldivus $\bar{x} = 4,7$; intelligentsus $\bar{x} = 4,2$). Veidi kõrgemad on hinnad vigadeta variandi meeldivuse ja intelligentsuse hinnangutele, kuid mainitud kahele veatüübile antud keskmiste hinnete erinevused ei ole ühelgi juhul isegi pool palli. Intelligentsuse küsimuses on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandi korral mediaan siiski palli võrra madalam. Sellise hinnete sarnasuse põhjuseks võib olla postituse stiil ja ülesehitus, mis ei ole autori hinnangul nii neutraalne kui müügi-postitus 1 ja 2 puhul ning natuke ebatavalisem on ka toode, mida siin müüakse. Ka standardhälve on ostuvalmiduse kohal vigadeta variandi lahtris üsna suur võrreldes teistega (1,839671) ning see näitab, et vastused on hajusad ning ei ole kindlaid seisukohti ostuvalmiduse küsimuses. Kuna bakalaureusetöö ei käsitle postituste stiili ja sisu, võib vaid oletada, et üheks põhjuseks võib olla just stiil ja teksti ülesehitus. Moodustatud vigu oli selle postituse variantides üldiselt vähem kui müügi-postitus 1 ja müügi-postitus 2 puhul, kuid kui jälgida üldist vigadele antud hinnangute tendentsi, mis on kõigi postituste puhul üsna sarnane, siis see viitab, et vigade arv pole niivõrd oluline eristaja.

Täheortograafiavigadega variandile antud hinnangud ei erine üldiselt väga silmatorkavalt vigadeta variandile antud hinnetest (erinevused 1,3–0,9 palli), seega erilist tähelepanu neile siinkohal ei pöörata. Välja võib tuua vaid intelligentsuse küsimuse, kus täheortograafiavigadega variandile antud keskmine hinne ($\bar{x} = 2,3$) erineb vigadeta variandile antud keskmisest hindest ($\bar{x} = 4,8$) 2,5 palli võrra. Hinnang intelligentsusele on väga hästi eristav küsimus, nagu on ka eelnevates alapeatükkides tulemustest selgunud.

3.4. Abipalve 1

Teine pool katses koosnes taaskasutusega tegelevatest gruppidest kogutud ning autori modifitseeritud abipalvetest. Abipalvete tekste oli kokku kolm ning ka need olid naissoost isikute poolt avaldatud ning seetõttu üsna sarnased. Selles alapeatükis käsitletakse neist esimest. Nagu müügi-postituste analüüsis, on ka siin jaotuses struktuur sama – näites 4 on toodud teksti kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 4a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 4b) ning ilmsete ortograafiavigadeta variant (vt näide 4c).

- (4) a) Soovin *huvi tegevuse* ja ühe *töö toa* tarbeks erinevaid rõngaid. Plastikust või mõnest metallist, näiteks *duši kardin*ate rõngad, *kardinariputus*rõngad, mänguasjade küljest, vana *käe koti* sangade rõngad, *käe võrud* jne. Kõik, mis oleks *rõnga kujulised*. Võivad olla alates paarist cm-st kuni paarikümne cm-ni. Võib pakkuda ka muud kuju, kui tegu nii-öelda kinnise ringiga. Samuti võib pakkuda *heegel niiti*, paksu niiti, mittekarvast lõnga.
- b) Soovin huvitegevuse ja ühe töötoa tarbeks erinevaid *rõnn*gaid. Plastikust või mõnest metallist, näiteks *tushikardin*ate rõngad, *kardinariputus*rõnn~~ga~~d, mänguasjade küljest, vana käekoti sangade *rõnn*gad, käevõrud jne. Kõik, mis oleks *rõnn*gakujulised. Võivad olla alates paarist cm-st kuni paarikümne cm-ni. Võib pakkuda ka muud kuju, kui tegu nii-öelda kinnise ringiga. Samuti võib pakkuda *heegeln*iiti, paksu *niiti*, mittekarvast lõnga.
- c) Soovin huvitegevuse ja ühe töötoa tarbeks erinevaid rõngaid. Plastikust või mõnest metallist, näiteks *dušikardin*ate rõngad, *kardinariputus*rõngad, mänguasjade küljest, vana käekoti sangade rõngad, käevõrud jne. Kõik, mis oleks rõngakujulised. Võivad olla alates paarist cm-st kuni paarikümne cm-ni. Võib pakkuda ka muud kuju, kui tegu nii-öelda kinnise ringiga. Samuti võib pakkuda heegelniiiti, paksu niiti, mittekarvast lõnga.

Nagu müügipostituste puhul, on ka abipalvete tekstide igat varianti hinnatud nii, et iga katseisik hindaks korraga kas siis vigadeta, täheortograafiavigadega või kokku- ja lahkukirjutamisvigadega varianti.

Selle abipalve vigastes tekstivariantides oli seitse kokku- ja lahkukirjutamisviga või sama palju täheortograafiavigu. Tabeli 4 ridades on toodud iga variandi hinnete keskmine, mediaan ja standardhälve. Tabeli päises on erinevad parameetrid, millele hinnanguid anti ja millest lähtuvalt tulemusi analüüsitakse. Vaadeldakse hindaja erinevaid hinnanguid toote loovutamise, abipaluja usaldusväarsuse, meeldivuse ja intelligentsuse kohta.

Tabel 4. Hinnangud abipalvele 1

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek loovutada	Usaldusväarsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	4,3	4	3,9	3,2
	mediaan	4	4	4	3
	standardhälve	1,942298	1,731433	1,570324	1,608169
Täheortograafiavead	keskmine	4,1	4	3,9	2,7
	mediaan	4	4	4	2
	standardhälve	2,162594	1,577621	1,459932	1,417114
Vigadeta	keskmine	5,5	5,5	5,4	5
	mediaan	6	6	6	5
	standardhälve	1,43223	1,037749	1,150251	1,358732

Käesolevas töös analüüsitakse müügipostitusi ja abipalveid sarnastel alustel. Küll aga võib arutleda selle üle, kas abipalvete kirjutamisel moodustatud kirjavigadesse suhtutakse teistmoodi, kui võrd toote loovutamine erineb ostmisest selle poolest, et puudub oht rahalise kahju tekkimisele. Müügipostituste puhul võib üldise mulje põhjal oletada, et inimesed kaaluvad oma otsuseid hoolikamalt läbi, kuna kasutatakse ka finantsilisi vahendeid. Neid aspekte selles uurimistöös põhjalikumalt ei analüüsita.

Tabeli 4 andmeid analüüsid selgub, et vigaseid ja vigadeta tekste hinnatakse ka abipalvete puhul erinevalt. Tabeli põhjal võib väita, et vigadeta tekstivariandile antakse kõrgemaid hindeid (valmisolek loovutada $\bar{x} = 5,5$; Me = 6, usaldusväärsus $\bar{x} = 5,5$; Me = 6, meeldivus $\bar{x} = 5,4$; Me = 6, intelligentsus $\bar{x} = 3,2$; Me = 5), tõsisemad on täheortograafiavead (valmisolek loovutada $\bar{x} = 4,1$; Me = 4, usaldusväärsus $\bar{x} = 4$; Me = 4, meeldivus $\bar{x} = 3,9$; Me = 4, intelligentsus $\bar{x} = 2,7$; Me = 2) ning veidi leebemalt hinnatakse kokku- ja lahkukirjutamisvigu (valmisolek osta $\bar{x} = 4,3$; Me = 4, usaldusväärsus $\bar{x} = 4$; Me = 4, meeldivus $\bar{x} = 3,9$; Me = 4, intelligentsus $\bar{x} = 3,2$; Me = 3).

Valmisolek toodet loovutada erineb vigase ja vigadeta teksti puhul 1,2—1,4 palli. Selline tulemus näitab, et olenemata postituse tüübist hindasid katseisikud erinevate veatüüpidega tekste siiski erinevalt. Siiski võiks siinkohal märkida, et täheortograafiavigadega teksti puhul on valmisolekus toodet loovutada võrreldes teiste küsimuste ja ka eelnevate postitustega suur hajuvus vastustes ($SD = 2,162594$). Suur standardhälve viitab ilmselt erinevatele arvamustele toote loovutamise kohta. Niisiis võib oletada, et on ka hindajaid, kes toote loovutamisel ei pea teksti õigekeelt väga oluliseks. Tabel 4 põhjal võib väita, et valmisolek abipalujale toode loovutada on suurem siis, kui tekst on korrektne ja ilma vigadeta ning väiksem vigase teksti puhul.

Abipaluja usaldusväärsus on saanud nii kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandi puhul ($\bar{x} = 4$) kui täheortograafiavigadega variandi puhul ($\bar{x} = 4$) sama keskmise hinde, mis on 1,5 palli madalam kui vigadeta variandi puhul ($\bar{x} = 5,5$). Siinkohal ei eristu hinnete poolest see, kas hinnatakse rangemalt täheortograafiavigu või kokku- ja lahkukirjutamisvigu. Hinnang on aga madalam abipaluja usaldusväärsusel siis, kui tekst on kirjutatud vigadega.

Sarnane vahekord on ka abipaluja meeldivuse parameetri puhul. Ka siin on saanud kaks vigadega varianti mõlemad keskmiseks hindeks 3,9 ning vigadeta variant 5,4. Erinevus vigaste ja vigadega tekstide vahel on nagu ka eelmise parameetri puhul 1,5 palli. Ka siin võib järeldada, et vigadega teksti autorit hinnatakse negatiivsemalt ning vastupidi.

Kõige suuremad erinevused võib leida taas intelligentsuse hindamisel. Siin on keskmiste hinnete ja mediaanide vahed väga hästi eristunud. Vigadeta teksti ($\bar{x} = 5$; $Me = 5$) ning kokku- ja lahkukirjutamisvigadega teksti ($\bar{x} = 3,2$; $Me = 3$) keskmiste hinnete vahe on 1,8 palli, mediaanide vahe veelgi suurem, 2 palli. Täheortograafiavigadega teksti intelligentsusele antud hinnangud erinevad vigadeta variandist 2,3 palli. Erinevus on üsna suur ning intelligentsuse küsimust võib pidada väga hästi eristavaks parameetriks.

3.5. Abipalve 2

Selles alapeatükis analüüsitakse abipalvete tekstidest teist. Näites 5 on toodud selle abipalve kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 5a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 5b) ning ilmsete ortograafiavigadeta variant (vt näide 5c).

- (5) a) Tervist! Olen *ise seisvat* elu alustav üksik naine, aga kuna *finants olukord* hetkel ei luba suuri asju poest osta, siis lootsin, et ehk saan siit abi *külm kapi* osas. Kui kellelgi on ära anda *töö korras* väikest või keskmise suurusega *külm kappi*, siis palun võtta ühendust kas postkasti kaudu või kommenteerides siia. Hea oleks, kui teil oleks võimalik ise *külm kapp* kohale tuua! Suured tänud abistajatele ette!
- b) Tervist! Olen *iseseisvat* elu alustav üksik naine, aga kuna *finantsolukord* hetkel ei luba suuri asju poest osta, siis lootsin, et ehk saan siit abi *külmkapi* osas. Kui *kellelki* on ära anda *töökorras väikest* või keskmise suurusega *külmkappi*, siis palun võtta *ühentust* kas postkasti kaudu või *komenteerides* siia. Hea oleks, kui teil oleks võimalik ise *külmkapp* kohale tuua! Suured tänud *abistajatele* ette!
- c) Tervist! Olen *iseseisvat* elu alustav üksik naine, aga kuna *finantsolukord* hetkel ei luba suuri asju poest osta, siis lootsin, et ehk saan siit abi *külmkapi* osas. Kui kellelgi on ära anda *töökorras* väikest või keskmise suurusega *külmkappi*, siis palun võtta ühendust kas postkasti kaudu või kommenteerides siia. Hea oleks, kui teil oleks võimalik ise *külmkapp* kohale tuua! Suured tänud abistajatele ette!

Kõigis vigastes tekstides oli kuus kokku- ja lahkukirjutamisviga ning sama palju täheortograafiavigu. Tulemuste kirjeldamiseks tuuakse välja tabel 5, milles on kõikide tulemuste aritmeetiline keskmine, mediaan ning standardhälve. Järgnevas analüüsis vaadeldakse hinnanguid sarnaselt eelmisele alapeatükile neljast aspektist: hinnangud hindaja valmisolekule toode loovutada, postituse autori usaldusväarsusele, meeldivusele ja intelligentsusele.

Tabel 5. Hinnangud abipalvele 2

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek loovutada	Usaldusväarsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	4,1	4,2	4	2,9
	mediaan	4	4	4	3
	standardhälve	1,392286	1,291987	1,329883	1,373747
Täheortograafiavead	keskmine	3,7	3,7	3,4	2,6
	mediaan	4	3	3	2
	standardhälve	1,793466	1,638631	1,62561	1,653409
Vigadeta	keskmine	4,9	4,9	4,8	4,7
	mediaan	5	5	5	5
	standardhälve	1,716642	1,497179	1,617537	1,391659

Selle postituse tekstidele antud hinnangute puhul on väga hästi eristunud hinnangud kolme erineva tekstivariandi vahel just intelligentsuse parameetri puhul. Seda on autor ka eelnevates alapeatükkides pidanud kõige paremaks parameetriks hinnangute eristamisel.

Ilmsete vigadeta tekst on saanud kõigi nelja parameetri puhul madalamaid hinnanguid kui teised kaks abipalvet (valmisolek loovutada $\bar{x} = 4,9$; usaldusväarsus $\bar{x} = 4,9$; meeldivus $\bar{x} = 4,8$; intelligentsus $\bar{x} = 4,7$; Me kõigi puhul 5). Selle põhjal võib oletada, et teksti sõnastus ja üldmulje jäävad ka vigadeta variandi puhul veidi ebakorrektses. Hinnanguid võivad mõjutada postituse sisu ja stiil, neid aspekte aga töös ei käsitleta.

Hinnangute poolest teisel kohal on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariant, mis on saanud samuti siiski üsna kõrgeid hinnanguid just kolmele esimesele parameetrile. Võrreldes seda varianti vigadeta variandiga on hinnangute keskmine valmisolekule see toode loovutada ($\bar{x} = 4,1$) 0,8 palli madalam, hinnang usaldusväarsusele ($\bar{x} = 4,2$) 0,7 palli

madalam ja hinnang meeldivusele ($\bar{x} = 4$) 0,8 palli madalam kui vigadeta variandi korral. Need hinnangute vahed ei ole aga märkimisväärselt suured. Küll aga on märgatavam hinnangute vahe intelligentsuse parameetri puhul. Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (intelligentsus $\bar{x} = 4,7$) on siinkohal saanud 1,8 palli madalama hinde kui vigadeta variant.

Täheortograafiavigadega variant sai kõige madalamad hinnangud, kuigi ka täheortograafiavigadega variandile antud hinnangud ei ole kolme esimese parameetri põhjal (valmisolek loovutada, usaldusväarsus, meeldivus) võrreldes vigadeta variandile antud hinnangutega väga madalad. Hinnang valmisolekule toode loovutada ($\bar{x} = 3,7$) on 1,2 palli madalam kui vigadeta teksti puhul, usaldusväarsuse ($\bar{x} = 3,7$) hinne on samuti 1,2 palli madalam ning meeldivusele antud keskmine hinnang ($\bar{x} = 3,4$) 1,4 palli madalam. Nagu öeldud, mängib jällegi olulist eristavat rolli ka selle tekstivariandi võrdlusel vigadeta variandiga intelligentsusele antud hinnang. Siin on hinnangute vahe kõige suurem: 2,1 palli.

Selles näites tuleb eriti selgelt esile intelligentsuse parameetri suurim tulemuslikkus hinnangute võrdlemisel.

3.6. Abipalve 3

Selles alapeatükis analüüsitakse kuuest näitest viimast ehk kolmandat abipalvet. Näites 6 on toodud selle abipalve kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant (vt näide 6a), täheortograafiavigadega variant (vt näide 6b) ning ilmsete ortograafiavigadeta variant (vt näide 6c).

- (6) a) Otsin kärule universaalset *vihma kilet* ning ehk on kellelgi pakkuda ka *käru kookonile* katet. *Käru ostuga* ei saanud kärule seda kaasa ning väga oleks vaja. Hea oleks, kui värvus oleks must, *tume pruun* või oranž, aga kui on, võib pakkuda ka teisi.
- b) Otsin kärule *universaalset* vihmakilet ning ehk on *kellelki* pakkuda ka *käru kookonile* katet. *Käruostuga* ei saanud kärule seda kaasa ning väga oleks vaja. Hea oleks, kui värvus oleks must, *tumepruun* või *orants*, aga kui on, võib pakkuda ka teisi.
- c) Otsin kärule universaalset vihmakilet ning ehk on kellelgi pakkuda ka *kärukookonile* katet. *Käruostuga* ei saanud kärule seda kaasa ning väga oleks vaja. Hea oleks, kui värvus oleks must, *tumepruun* või oranž, aga kui on, võib pakkuda ka teisi.

Vaadeldavad hinnangud on kantud tabelisse 6. Kõigis eespool toodud vigastes tekstides oli neli kokku- ja lahkukirjutamisviga ning sama palju täheortograafiavigu. Tulemuste kirjeldamiseks tuuakse välja tabel 6, milles on kõikide tulemuste aritmeetiline keskmine, mediaan ning standardhälve.

Tabel 6. **Hinnangud abipalvele 3**

Veatüüp	Parameeter	Valmisolek loovutada	Usaldusväärsus	Meeldivus	Intelligentsus
Kokku- ja lahkukirjutamisvead	keskmine	5,2	4,9	4,9	4,4
	mediaan	5	5	5	4
	standardhälve	1,379631	1,33279	1,177281	1,307725
Täheortograafiavead	keskmine	4,1	4,1	3,9	2,8
	mediaan	4	4	4	2
	standardhälve	1,75119	1,522271	1,48151	1,372813
Vigadeta	keskmine	5,1	5,2	4,9	4,9
	mediaan	5	5	5	5
	standardhälve	1,567342	1,35908	1,502204	1,401206

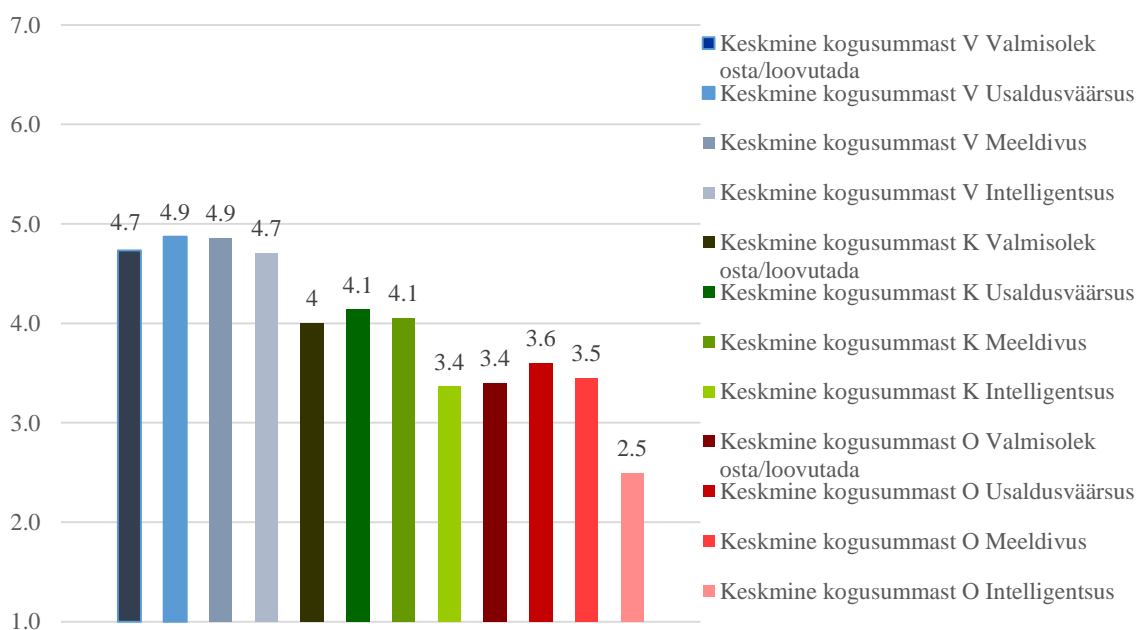
Nagu teisteski tekstides, on ka selles näites saanud kõrgeimaid hinnanguid vigadeta tekstivariant (valmisolek loovutada $\bar{x} = 5,1$; Me = 5, usaldusväärsus $\bar{x} = 5,2$; Me = 5, meeldivus $\bar{x} = 4,9$; Me = 5, intelligentsus $\bar{x} = 4,9$; Me = 5), hinnangud on veidi madalamad kokku- ja lahkukirjutamisvigade puhul (valmisolek loovutada $\bar{x} = 5,2$; Me = 5, usaldusväärsus $\bar{x} = 4,9$; Me = 5, meeldivus $\bar{x} = 4,9$; Me = 5, intelligentsus $\bar{x} = 4,4$; Me = 4), kuigi võrreldes mediaane, eristuvad need vaid intelligentsuse puhul 1 palli võrra. Huvitav on ka see, et hinnang valmisolekule toode loovutada on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandi puhul 0,1 palli kõrgem kui vigadeta variandi sama parameetri puhul ning meeldivusele antud hinnangud on nende kahe variandi korral täpselt samad. Kõige madalamaid hinnanguid on antud täheortograafiavigadega tekstivariandile (valmisolek loovutada $\bar{x} = 4,1$; Me = 4, usaldusväärsus $\bar{x} = 4,1$; Me = 4, meeldivus $\bar{x} = 3,9$; Me = 4, intelligentsus $\bar{x} = 2,8$; Me = 2). Täheortograafiavigadega variandile antud hinnangud ei erine vigadeta variandile antud hinnangutest kolme esimese parameetri puhul kuigi palju, rohkem eristud taas hinnang intelligentsusele. Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandile antud intelligentsuse hinnangute keskmine on 0,5

palli madalam kui vigadeta variandi puhul, täheortograafiavigadega variandi samale parameetrile antud hinnangute keskmine on aga 2,1 palli madalam kui vigadeta variandi korral.

Selle teksti puhul võib väita, et täheortograafiavigadega variant on saanud tunduvalt madalamaid hinnanguid kui kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variant. Selline tendents on läbiv kõigi toodud näidete analüüsi tulemustes.

4. Kokkuvõtte tulemustest veatüüpide alusel

Selles peatükis antakse ülevaade hinnangutest tekstidele veatüüpide alusel. Vaadeldakse koos kõigi kuue teksti vigadeta, kokku- ja lahkukirjutamisvigadega ning täheortograafiavigadega tekstivariantidele antud hinnanguid. Kuna üksikute tekstide analüüsis selgus, et müügipostitusi ja abipalveid ei hinnata erinevalt, siis pole mõttekas antud hinnanguid eraldi vaadelda. Joonisele 1 on veatüübi alusel koondatud kõigi kuue teksti kolmele tekstivariandile antud keskmised hinnangud.

Joonis 1. Hinnangud vigadeta tekstivariantidele, kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariantidele ning täheortograafiavigadega tekstivariantidele.

Esimesed neli tulpa, mis on tähistatud sinisega ning legendis lühendiga „V“, näitavad kõikidele katse materjalis sisaldunud vigadeta tekstivariantide neljale erinevale aspektile antud hinnangute keskmisi. Järgmised neli rohelistes värvides ja legendis lühendiga „K“ tähistatud tulpa näitavad kõikidele kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariantidele antud hinnangute keskmisi. Viimased neli punastes toonides ja legendis lühendiga „O“

tähistatud tulpa näitavad täheortograafiavigadega tekstivariantide neljale aspektile antud hinnangute keskmisi.

Joonisel 1 on näha, et hinnangute erinevused kahe erineva veatüübiga ja vigadeta tekstivariantide vahel on suurimad intelligentsuse küsimuse puhul. Katses paluti teksti põhjal hinnata küsimust „Kui intelligentne tundub sulle müüja/abipaluja?“ 7-palli süsteemis. Kõikide vigadeta tekstivariantide keskmine hinnang selle küsimuse põhjal on 4,7; kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variantide puhul 3,4 (erinevus vigadeta variandile antud hinnangutest 1,3 palli) ning täheortograafiavigadega variantide puhul 2,5 (erinevus vigadeta variandile antud hinnangutest 2,2 palli). Ka kahe veatüübiga tekstid erinevad teineteisest 0,9 palli, kusjuures on kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandile antud hinnangute keskmine kõrgem kui täheortograafiavigadega variandi puhul.

Järgmine eristav parameeter võiks joonise 1 põhjal olla valmisolek toode osta/loovutada. Siin on hinnangute erinevused samuti hästi välja joonistunud. Katses paluti anda hinnang küsimusele „Kas soovid sellelt müüjalt toote osta?“ või „Kas soovid talle selle toote loovutada?“. Antud hinnangute keskmine on vigadeta tekstivariandi puhul 4,7; kokku- ja lahkukirjutamisvigadega variandi puhul 4 (erinevus vigadeta variandile antud hinnangust 0,7 palli) ning täheortograafiavigadega variandi puhul 3,4 (erinevus vigadeta variandile antud hinnangust 1,3 palli). Kahe erineva veatüübiga tekstid erinevad selle parameetri puhul üksteisest 0,6 palli, sarnaselt intelligentsusele antud hinnangutega, on ka valmisolekut toode osta/loovutada hinnatud kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandi puhul veidi kõrgemalt kui täheortograafiavigadega tekstivarianti. Selle põhjal võib öelda, et ortograafiavead mõjutavad otseselt lugejate soovi müüjalt toodet osta või abipalujat aidata.

Hinnanguid usaldusväarsusele ja meeldivusele paluti anda küsimuste „Kui meeldiv tundub sulle müüja/abipaluja?“ ning „Kui usaldusväärne tundub sulle müüja/abipaluja?“ põhjal. Usaldusväarsus ja meeldivus on hinnatud kõigi tekstivariantide korral väga sarnase keskmise hindega. Vigadeta teksti puhul on neile kahele parameetrile antud keskmine hinnang täpselt sama ($\bar{x} = 4,9$). Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandi puhul on sama nähtus: keskmised hinnangud neile kahele parameetrile on

samasugused ($\bar{x} = 4,1$). Täheortograafiavigadega tekstivariandi puhul erinevad hinnangud usaldusväärsele ($\bar{x} = 3,6$) ja meeldivusele ($\bar{x} = 3,5$) kõigest 0,1 palli, niisiis võib ka neid hinnanguid väga sarnaseks pidada. Need kaks parameetrit on iga veatüübi juures mingil põhjusel kõrgemalt hinnatud kui intelligentsus ja valmisolek osta/loovutada. See võib viidata asjaolule, et need küsimused pole väga head eristamiseks hinnanguid ühe teksti piires. Küll aga saab nende küsimuste alusel võrrelda kokku- ja lahkukirjutamisvigadega ning täheortograafiavigadega tekstivariandile antud hinnanguid vigadeta tekstile antud hinnangutega. Sellisel juhul võib selgeid hinnangute erinevusi siiski märgata. Kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariandile antud hinnangud on mõlema parameetri, usaldusväärse ja meeldivuse, puhul 0,8 palli madalamad kui vigadeta tekstivariantidele antud hinnangud. Täheortograafiavigadega tekstivariantidele antud hinnangud erinevad vigadeta tekstivariantidele antud hinnangutest usaldusväärse puhul 1,3 palli ja meeldivuse puhul 1,4 palli. Taas on ka nende parameetrite, nagu ka kõigi eelnevate puhul, kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariantidele antud hinnangud veidi kõrgemad kui täheortograafiavigadega tekstivariantidele antud hinnangud (usaldusväärsus 0,5 palli, meeldivus 0,6 palli kõrgem).

Analüüsi käigus otsiti vastuseid järgmistele küsimustele:

- 1) Kas õigekeelsusvead muudavad lugejate arvamust teksti autori kohta?
- 2) Kas mingit sorti õigekeelsusvead on rohkem vastuvõetavad?

Uurimuse aluseks olid hüpoteesid:

- 1) Õigekeelsusvigadega tekstile antud hinnangud on negatiivsemad kui vigadeta tekstile antud hinnangud.
- 2) On teatud õigekeelsusvead, mis on vastuvõetavamad kui teised.

Joonisele 1 ja eelnevale analüüsile toetudes võib järeldada, et lugeja arvamus teksti autori suhtes on negatiivsem siis, kui avaldatud tekst sisaldab õigekeelsusvigu ning hinnang autori suhtes on positiivsem juhul, kui tekstis ei esine ilmseid ortograafiavigu. Seega leidis kinnitust hüpotees, et õigekeelsusvigu sisaldavale tekstile antud hinnang on negatiivsem kui vigadeta tekstile antud hinnang.

Kinnitust leidis ka teine hüpotees. Selgus, et kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariantidele antud hinnangud on joonis 1 andmetel läbivalt kõrgemad kui täheortograafiavigadega variantidele antud hinnangud; sama ilmnes ka tekste eraldi analüüsid (ptk 3.1.-3.6.). Eelneva põhjal võib väita, et kokku- ja lahkukirjutamisvead on rohkem vastuvõetavad kui täheortograafiavead. Saadud tulemusele toetudes võib välja pakkuda põhjuseid, miks see nii on. Esiteks võivad täheortograafiavead olla lauses silmatorkavamad kui kokku- ja lahkukirjutamisvead. Teiseks põhjuseks võib olla see, et lugejad ei ole ka ise kokku- ja lahkukirjutamise reegleid täielikult omandanud.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli analüüsida õigekeelsusvigade mõju suhtumise kujundamisel teksti ning selle autorisse. Uuriti, kas tekstis esinevad ortograafiavead mõjutavad hinnanguid negatiivselt ning selgitati välja, millised vead on rohkem vastuvõetavad kui teised.

Esimeses peatükis anti lühiülevaade erinevatest teemaga seotud uurimustest ning sellest, mis aspektist on hinnanguid keelevigadele varem uuritud. Varasematest uurimustest selgus, et kirjavigadel on negatiivne mõju hinnangutele teksti ja selle autori kohta.

Teises peatükis anti ülevaade uurimistöös kasutatud metoodikast, materjalist ja katsedisainist. Analüüsiti katse muutujaid ning selle eeliseid ja puudusi. Katse alusmaterjaliks valiti kolm müügipostitust ning kolm abipalvet. Kuue teksti vigadega ja vigadeta variantidele paluti anda 7-punktilisel Likert-skaalal hinnanguid neljast aspektist: valmisolek toode osta/loovutada, müüja või abipaluja usaldusväärsus, meeldivus ja intelligentsus. Katses osalesid peamiselt üliõpilased, kuid ka teised, kelle haridustasemeks oli märgitud vähemalt keskharidus. Tulemustesse kaasati vaid need vastused, milles oli emakeeleks märgitud eesti keel.

Kolmas ja neljas peatükk koosnesid analüüsivast osast. Kolmandas peatükis vaadeldi kuuele postitusele antud hinnanguid ükshaaval ning neljandas peatükis kogu materjali koos. Neljandas peatükis võrreldi kõigi kuue teksti kokku- ja lahkukirjutamisvigadega ning täheortograafiavigadega variantidele antud hinnanguid vigadeta tekstivariantidele antud hinnangutega. Lähtuvalt töö uurimisküsimustest, avaldati sissejuhatuses kaks hüpoteesi:

- 1) Õigekeelsusvigadega tekstile antud hinnangud on negatiivsemad kui vigadeta tekstile antud hinnangud.
- 2) On teatud õigekeelsusvead, mis on vastuvõetavamad kui teised.

Esitatud kaks hüpoteesi leidsid kinnituse. Tulemustest selgus, et hinnangud teksti ning autori kohta on negatiivsemad juhul, kui tekst sisaldab kirjavigu. Materjalist selgus ka see, et täheortograafiavigadega tekstivariantidele antud hinnangud on kõigi aspektide puhul madalamad kui kokku- ja lahkukirjutamisvigadega tekstivariantidele antud hinnangud. Töös vaadeldud neljast parameetrist erinesid enim hinnangud intelligentsusele, see tähendab, et ortograafiavigade põhjal tehakse enim järeldusi autori intelligentsuse kohta. Ortograafiavead mõjutasid ka otseselt hindajate valmisolekut toodet osta või abivajajad aidata. Selle põhjal võib järeldada, et internetikeskkonnas edukaks müümiseks tuleks vältida ilmseid ortograafiavigu. Ortograafiavead mõjutasid veidi vähem hinnangut autori usaldusväärsele ja meeldivusele, ent ka nende puhul märgatavalt.

Selles bakalaureusetöös läbi viidud katse ülesehitus ja ka tulemuste interpretatsioon on küllaltki lihtne ning mõlemat on võimalik mitmel viisil oluliselt edasi arendada.

Erinevate õigekeelsusvigade moodustamisel võttis autor eeskujuks sotsiaalmeedias avaldatud postitustes enimlevinud vead. Siinkohal võib arutleda selle üle, kas siinse katse tekstidesse valitud vead olid usutavad või ei. Selleks, et vigu tõepärasemalt moodustada, võiks ebareeglipäraselt kirjutatud kohti rohkem analüüsida. Näiteks võiks vigade tekitamisel uurida seda, millised on vastavalt ortograafiavigade ja kokku-lahkukirjutamisvigade puhul kõige sagedasemad veakohad ning neid silmas pidada. Veel saaks uurida mõne korpuse abil seda, millised on sagedamini kasutatud sõnad ning seejärel nendesse vigu moodustada. Kolmas variant oleks paluda katseisikute rühmal ise tekst koostada ning analüüsida seda, millised olid kokkuvõtteks kõige tavalisemad eksimused.

Käesolevas bakalaureusetöös võeti uurimise alla vaid erinevad tüüpi ortograafia- ja kokku-lahkukirjutamisvead ning nende mõju hinnangute kujundamisele. Teema laialdasemaks uurimiseks oleks võimalik kaasata veel teksti stiili, sisu ja ülesehituse probleeme. Vaadelda võiks tulevikus seda, kuidas erinevad stiilid (nt kantseliit, argikeelsus, släng, vale sõnavalik vms) avaldavad mõju samadele aspektidele.

Huvitav oleks uurida, kas tulemused muutuvad juhul, kui lisada informatsioon autori kultuurilise või haridusliku tausta kohta. Selliselt on lähenenud Vignovic ja Thompson (2010) ning leidnud, et sellise kontekstuaalse informatsiooni lisamine muudab hinnangud positiivsemaks (Vignovic, Thompson 2010: 271).

Võrrelda võiks veel ka erinevaid vastajate rühmi: naised ja mehed, erinevad grupid haridustaseme, vanuse või emakeele järgi. Selleks tuleks koguda vastuseid rohkem, et nende parameetrite põhjal eristuks erinevad vastajate rühmad selgemalt.

Ka katset saaks oluliselt parandada ja täiustada. Psühholoogias kasutatakse isiksuseomaduste hindamiseks erinevaid isiksuseomadusi mõõtvaid küsimuste tüpoloogiad ning nende mõõtmiseks moodustatud küsimusi; seda oleks võimalik rakendada ka sellisele uurimistöole. Tulemuste interpreteerimiseks ja kontrollimiseks oleks vaja rakendada statistilisi meetodeid.

Ehkki parandamis- ja edasiarendamisvõimalusi on mitmeid, on käesoleva pilootuurimuse tulemused siiski väga ilmsed: müügikuulutuse või abipalve edukus sõltub suuresti sellest, kui palju tähelepanu on müüja või abipaluja suunanud ortograafiareeglite järgimisele.

Kirjandus

Coughlan, Sean 2011. Spelling mistakes 'cost millions' in lost online sales. – BBC, 14.07.2011; <http://www.bbc.com/news/education-14130854>. Vaadatud 16.03.2016.

DeMers, Jayson 2014. Is bad grammar killing your brand? – Forbes, 15.07.2014; <http://www.forbes.com/sites/jaysondemers/2014/07/15/is-bad-grammar-killing-your-brand/#51b1748f2671>. Vaadatud 16.03.2016.

Devos, Filip 2015. Learning from teachers' cognition: some myths and realities about teachers' attitudes towards spelling. – Edulearn, 2015 7395-7402.

Elmes, David G., Barry H. Kantowitz, Henry L. Roediger III 2013. Psühholoogia uurimismeetodid. Üheksas väljaanne. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Gilquin, Gaëtanelle, Stefan Th. Gries 2009. Corpora and experimental methods: a state-of-the-art review. – Corpus Linguistics and Linguistic Theory 5, 1, 1-26.

Gunraj jt = Gunraj, Danielle N., April M. Drumm-Hewitt, Erica M. Dashow, Sri Siddhi N. Upadhyay, Celia M. Klin 2016. Texting insincerely: The role of the period in text messaging.– Computers In Human Behavior, 55, 1067-1075.

Jürine, Anni, Jane Klavan, Ann Veismann 2013. Katseline semantika: planeerimine ja teostus. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 9, 85-100.

Shellenbarger, Sue 2012. This embarrasses you and I*. Grammar gaffes invade the office in an age of informal email, texting and Twitter. – The Wall Street Journal, 20.06.2012; <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303410404577466662919275448>. Vaadatud 16.03.2016.

Varnhagen, Connie K 2000. Shoot the Messenger and disregard the message? Children's attitudes toward spelling. – Reading Psychology 21/2, 115-128.

Vignovic, Jane A., Lori Foster Thompson 2010. Computer-mediated cross-cultural collaboration: Attributing communication errors to the person versus the situation. – Journal Of Applied Psychology, 95/2, 265-276.

Wiens, Kyle 2012. I won't hire people who use poor grammar. Here's why. – Harvard Business Review, 20.07.2012; <https://hbr.org/2012/07/i-wont-hire-people-who-use-poo>.
Vaadatud 16.03.2016.

The role of spelling errors in forming attitudes towards the author. Summary

The present Bachelor's thesis aims to analyse the attitudes towards spelling errors and discover whether spelling errors play a role in forming an overall opinion on the author based on his/her written text.

The first objective of the present thesis was to find out whether common spelling and grammatical mistakes are more likely to implicate negative judgements about the author. The second purpose is to examine whether some kind of spelling mistakes are more acceptable than others.

The first chapter provides an overview of earlier research on the topic. The second chapter introduces the experiment used in the study. The third and fourth chapters, comprising empirical framework, document how people judge various texts containing letter misspellings or errors in compounding of words.

The research aims to answer the following questions:

- 1) Do spelling errors influence the reader's overall opinion on the author?
- 2) Are some particular spelling mistakes more acceptable than others?

The author has posed two hypotheses:

- 1) Erroneous text has a negative effect on the reader's overall judgements on the writer.
- 2) Some spelling mistakes are more acceptable than others.

The experiment was based on posts gathered from two Facebook communities that specialize in trading, buying and selling goods. Three of the selected posts were selling advertisements, three contained solicitation.

All six posts were modified and adapted to three different versions: the first one contained errors in compounding of words, the second contained letter misspellings, the third was correct.

This empirical study was conducted by carrying out three surveys, in which six different text variations were judged by 170 participants, primarily students. Participants were given a scenario in which they were asked to imagine they were about to buy the product or donate it to someone who asked for help. The participants saw only one version of each texts. Participants were told to evaluate four aspects on a 7-point Likert response scale: willingness to buy the product or give it to the one in need, the text author's trustworthiness, likability and intelligence.

The author of the present thesis compared the judgements given to incorrect texts to the judgements given to texts without spelling mistakes.

The two hypotheses given above were validated. The results of the research confirmed that people who have misspellings in their texts are more likely to receive negative judgments on their intelligence, trustworthiness and likability, compared to the authors of correct texts. The participants were less eager to buy the product or help somebody if the text contained spelling errors.

Texts containing letter misspellings were judged lower in comparison to the texts containing compounding errors. Thus, it can be said, that people are more likely to forgive errors in compounding of words rather than letter misspellings.

Mina, Riin Senkel,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Keelevigade roll hinnangute kujundamisel teksti autorisse“, mille juhendaja on Liina Lindström,
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus **26.05.2016**